

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Сущенко Людмили Петрівни

на дисертацію Гайдук Ольги Володимирівни

«Тенденції професійної підготовки

педагогів фізичного виховання у Німеччині»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дисертаційної роботи. Розглянута дисертація Гайдук Ольги Володимирівни є актуальним і своєчасним дослідженням, оскільки спрямована на з'ясування тенденцій професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині (XX – початок XXI ст.). Акцентуємо увагу на тому, що сучасна система професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині характеризується такими сутнісними характеристиками, як: уніфікація та стандартизація, ступеневість професійної підготовки вчителів, децентралізоване управління системою підготовки педагогічних кадрів, збереження традиційної системи педагогічної освіти, підготовка вчителів за типом школи та за посадою.

Актуальність теми дисертації О. В. Гайдук належно обґрунтована у змісті дисертації. Автор акцентує увагу на тому, що у Німеччині наразі існує більше ніж 60 закладів вищої освіти, в яких відбувається професійна підготовка педагогів фізичного виховання. Серед них є не тільки педагогічні університети, але й існують спеціалізовані спортивні факультети при різних університетах: загальноосвітніх, технічних і вищих професійних школах.

Дисертація О.В. Гайдук виконувалася в контексті реалізації науково-дослідної роботи лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України «Розвиток систем професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу» (номер державної реєстрації 0116U004714).

Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протокол № 1 від 26.01.2012 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 27.03.2012 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Нам імponує ґрунтовне розкриття досліджуваної проблеми щодо тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині, її суттєва теоретична та практична значущість.

Цілком слушними є висновки дисертантки щодо необхідності подолання тих суперечностей, що виникають між: необхідністю реформування вищої освіти в Україні в гармонізації з політикою країн Європейського Союзу задля підвищення якості підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні та недостатністю досліджень, в яких було би проаналізовано теоретичні засади фізкультурно-педагогічної освіти й виявлено актуальні тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання у закладах вищої освіти країн ЄС, зокрема Німеччини; науково-практичною потребою в удосконаленні професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні та недостатнім урахуванням перспективного зарубіжного досвіду її здійснення в закладах вищої освіти, зокрема Німеччини; необхідністю творчого використання в національній освітній практиці конструктивних ідей підготовки педагогів фізичного виховання в закладах вищої освіти Німеччини та нерозробленістю методичних рекомендацій, які б цьому сприяли.

Підкреслимо, що дисертація Гайдук Ольги Володимирівни логічно побудована, а її складові – взаємопов'язаними. Дисертантка чітко визначає мету та завдання дослідження на основі об'єкта і предмета дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі та узагальненні історичного соціокультурного контексту, теоретичних засад професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині та обґрунтуванні тенденцій професійної підготовки педагогів фізичного виховання та розробленні

методичних рекомендацій щодо їх творчого використання для вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти України.

Достатньо обґрунтованими є основні наукові положення, сформульовані в дисертації Гайдук Ольги Володимирівни. Її структура відображає логіку системного підходу до виявлення предмета дослідження, а послідовне вирішення поставлених дослідницьких завдань забезпечує новизну та практичну значущість роботи. Для даної роботи характерна логічна та структурна цілісність.

Методологічний апарат відображають логіку наукового пошуку і дають вичерпане уявлення стосовно змісту й напрямів роботи Гайдук Ольги Володимирівни.

Слід вказати на достатню апробацію й географію впровадження результатів дисертаційного дослідження О. В. Гайдук.

Цілком логічним є те, що автором до наукового обігу *введено* раніше невідомі та маловідомі для українських науковців праці німецьких педагогів-дослідників ХХ – поч. ХХІ ст., зокрема: М. Бройтігама (M. Bräutigam), К. Гардмана (K. Hardman), С. Кьоніга (S. König), М. Крюгера (M. Krüger), Р. Наула (R. Naul), матеріали та факти, пов'язані з професійною підготовкою педагогів фізичного виховання в Німеччині.

Нам імпонує те, що автор спрямувала свої зусилля на визначення таких понять, як «тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання», «професійна підготовка педагогів фізичного виховання в Німеччині». Тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання, під яким розуміється виявлення закономірностей, характерних рис і специфіки розвитку професійної підготовки педагогів фізичного виховання впродовж певного часу; виокремлення й аналіз конкретних етапів її розвитку, зміст, характерні риси, прояви, а також специфіка. Професійна підготовка педагогів фізичного виховання в Німеччині розглядається як цілеспрямований процес формування професійної компетентності майбутніх педагогів фізичного виховання в умовах

теоретичного та практичного навчання і проходження рефендаріату, що поєднує фахові знання з певних видів спорту, рухову, здоров'язбережувальну та психолого-педагогічну компетентності у послідовності опанування студентами інтегрованих курсів і міждисциплінарних модулів.

Ґрунтовне опрацювання першоджерел надало змогу Гайдук Ользі Володимирівні вдосконалити зміст педагогічної практики під час підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні із застосуванням досвіду педагогічного рефендаріату (педагогічної інтернатури) в закладах вищої освіти Німеччини.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертація Гайдук Ольги Володимирівни є змістовною та логічно побудованою, в якій концептуальні ідеї дослідження ґрунтуються на таких положеннях: професійна підготовка педагогів фізичного виховання Німеччини пройшла етапи становлення та розвитку із власними змістом та специфікою; після об'єднання німецьких земель під впливом Болонського процесу відбувся процес її реформування зі збереженням традиційної системи підготовки вчителів; історичні традиції, педагогічні й нормативно-правові умови відіграють важливу роль у забезпеченні успішності професійної підготовки педагогів фізичного виховання для закладів середньої освіти Німеччини.

Важливим є те, що *вперше* в теорії вітчизняної професійної освіти Гайдук Ольгою Володимирівною було визначено та охарактеризовано *тенденції* професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Німеччині, а саме: *гуманізація* під час Веймарської республіки (німецьку гімнастику було змінено за формою і функцією до більш природних рухів людини, до навчального плану з фізичного виховання було додано нові фахові дисципліни); *академізація* фізичного виховання – визнання його в 1929 р. однією з академічних дисциплін; *різномісність підготовки* (виникнення різних закладів з підготовки вчителів фізичного виховання (державних і приватних)); *військово-прикладна спрямованість* підготовки вчителів фізичного виховання; включення *ідеологічних* (нацистських) нашарувань у їхню підготовку за часів Третього

Рейху; інституалізація (1934 – 1937 рр.) та централізація (1933 – 1945 рр.) – виникнення системи підготовки вчителів фізичного виховання, що включає вищу освіту та систему підвищення кваліфікації; політично-ідеологічний вплив з боку держави на вищу школу в НДР; системність і централізованість в управлінні всією педагогічною освітою; рівномірно структурована і безперервна педагогічна освіта; підготовка вчителів фізичного виховання відбувається у ЗВО (педагогічних інститутах), поліпшення якості педагогічної та фахової освіти вчителів фізичного виховання у НДР (навчання розподіляється на фундаментальну і фахову освіту); різнобічність, змагальність та орієнтованість освіти на громадські інтереси (у ФРН – до об'єднання земель); реставрація традиційної підготовки вчителів; стандартизація у сфері освіти; створення нових типів шкіл зі стандартизацією назв їх типів; децентралізація управління освіти; університетизація їхньої підготовки (після 1968 р.); ступеневість освіти (після другої половини 1970 р.); реструктуризація підготовки вчителів фізичного виховання (у ФРН, до 1990 р.: (оновлення навчальних планів, що передбачало виокремлення наукової роботи зі спеціальності, педагогічної, суспільно-політичної та фахово-дидактичної підготовки; зміна напрямів підготовки вчителів залежно від типу школи); гуманізація й гуманітаризація в методах і змісті педагогічної освіти на сучасному етапі; уніфікація та стандартизація (упровадження в педагогічну освіту вимог Болонського процесу та системи освіти «бакалавр – магістр»); ступеневість професійної підготовки; децентралізоване управління системою підготовки педагогічних кадрів, інтеграція змісту педагогічної освіти (розробка та впровадження у навчальний процес інтегрованих курсів; введення міждисциплінарних модулів у модель професійної підготовки вчителів); пріоритетність педагогічного циклу на тлі збільшення значення практичної складової у процесі підготовки вчителів (підготовка педагогів фізичного виховання є практико-орієнтованою); запровадження компетентнісного підходу до підготовки вчителів; виявлено передумови становлення професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Німеччині (XIX – поч. XX ст.), а

саме: визнання суспільного значення фізичного виховання, його соціального змісту (введення уроків гімнастики в окремих типах шкіл різних німецьких держав, упровадження предмета «Фізичне виховання» в навчальні плани закладів вищої освіти).

Правильною є позиція дисертантки щодо проведення порівняльного аналізу професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині й майбутніх учителів фізичної культури в Україні з виокремленням спільного та відмінного.

Для теорії і методики професійної освіти цінним є те, що практичне значення одержаних результатів дослідження Гайдук Ольги Володимирівни полягає в упровадженні їх у вітчизняну педагогічну практику, що здійснено шляхом розроблення текстів лекцій «Становлення та розвиток професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині (XVIII – XX ст.)», методичних рекомендацій «Особливості професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині на сучасному етапі (кінець XX – початок XXI ст.)» та врахування їх у процесі розроблення змісту навчальних дисциплін («Теорія і методика фізичного виховання», «Професійна діяльність у сфері фізичного виховання») для студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) в галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Результати дослідження Гайдук Ольги Володимирівни можуть бути використані для вдосконалення навчальних планів і освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів фізичної культури, навчально-методичних комплексів (курсів лекцій, планів семінарських і практичних занять, тестів, контрольних завдань, дидактичних матеріалів, питань до заліків та іспитів) з теорії та історії педагогіки, теорії та історії фізичної культури, порівняльної педагогіки; розширення й поглиблення історико-педагогічних та спеціальних знань майбутніх фахівців для підвищення рівня їхньої кваліфікації; формування фахової компетентності фахівців педагогічного профілю в галузі фізичної культури та спорту; стимулювання навчально-пізнавальної активності майбутніх педагогів.

Необхідно зазначити, що автором розроблено методичні рекомендації щодо використання конструктивного досвіду Німеччини у підготовці педагогів фізичного виховання у системі вищої педагогічної освіти України, які стосуються таких рівнів: *стратегічного* (підвищити статус професії вчителя фізичного виховання у суспільстві, забезпечувати мотивацію майбутніх абітурієнтів до опанування спеціалізацією, регламентувати обов'язковість набуття практичного досвіду та проходження педагогічного стажування (педагогічний рефендаріат)); *науково-педагогічного* (розробити науково-теоретичні основи *оновлення* концепції підготовки майбутніх учителів фізичного виховання для закладів середньої освіти з урахуванням компетентнісного та практико-орієнтованого підходу до їхньої професійної підготовки; забезпечувати зворотний зв'язок для з'ясування успішності формування їхньої професійної компетентності під час набуття педагогічної освіти; здійснити дослідження нових методологічних і дидактичних підходів щодо структурування навчальних програм, конструювання змісту, проектування технологій навчання майбутніх учителів з урахуванням позитивного досвіду Німеччини); *організаційно-методичного* (систематизувати освітні програми на модульній основі, впорядкувати й гармонізувати педагогічний і фаховий складники, збільшити практичний компонент підготовки, забезпечувати гнучкість і варіативність навчальних програм, посилювати індивідуалізацію підготовки майбутніх учителів фізичної культури).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Основні результати дослідження Гайдук Ольги Володимирівни висвітлено в 14 одноосібних працях, зокрема: 7 статей у провідних наукових фахових виданнях України (з них 1 – у виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз), 1 стаття в зарубіжному періодичному науковому виданні, 4 статті і тези, що надруковані в збірниках наукових праць і матеріалах конференцій (з них 1 – в зарубіжному виданні), 1 текст лекцій, 1 методичні

рекомендації.

Апробація отриманих результатів дослідження Гайдук Ольги Володимирівни висвітлено та обговорено на 7 міжнародних і 2 всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Принципове значення для теорії та методики професійної освіти мають загальні висновки щодо тенденцій професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині. Матеріали дисертації Гайдук Ольги Володимирівни оформлено відповідно до вимог до текстів наукового характеру.

Дисертаційна робота Гайдук Ольги Володимирівни написана науковою мовою, виконана на високому методичному рівні, їй притаманна послідовність, системність, науково новизна й суттєве практичне значення.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертаційної роботи Гайдук Ольги Володимирівни. Підкреслимо, що наведені в авторефераті дисертації наукові положення, висновки та рекомендації належним чином розкриті та обґрунтовані в рукописі дисертації.

Високо оцінюючи результати рецензованого дослідження Гайдук Ольги Володимирівни, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. Вважаємо, що характеризуючи сучасні тенденції у професійній підготовці вчителів фізичного виховання у ФРН (кінець ХХ ст. – поч. ХХІ ст.), автору слід було вказати на такі тенденції розвитку вищої освіти, як глобалізація, інтеграція, фундаменталізація, інформатизація, індивідуалізація та диверсифікація.

2. Розкриваючи сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти України, автору бажано було б зупинитися на таких загальних принципах стратегії вищої освіти майбутніх учителів фізичної культури, як принципи студенто-орієнтованості, фундаменталізації та науковості, інтелектуалізації та академічної мобільності.

3. На с. 28 автору слід було написати про те, що результати дослідження впроваджено в освітній процес відповідних закладів вищої освіти України. Термін «навчальний процес» є застарілим. На с. 29 слід було вказати

на те, що дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами.

4. На с. 34 автор подає власне тлумачення поняття «професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури», але, на жаль не пов'язує результат з формуванням професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти.

5. Є зауваження до формулювання висновків до підрозділів першого розділу. Так, на с. 51 автору слід було зробити висновок до підрозділу 1.1, в якому обґрунтовується поняттєво-категоріальний апарат дисертаційного дослідження. На с. 71 висновки до підрозділу 1.2 пов'язати з теоретичними аспектами професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині у наукових дослідженнях. Підрозділ 1.3 присвячений джерельній базі та стану дослідженості проблеми становлення та розвитку професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині, а на с. 76 автор констатує про те, що у сучасній українській державі, за часів її незалежності, відсутні джерела, в яких була б досліджена проблема становлення та розвитку професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині.

6. Автору слід було приділити більше уваги рівномірному розподілу тексту дисертаційної роботи. Деякі підрозділи мають незначну кількість сторінок, зокрема підрозділ 1.3 першого розділу, в якому характеризується джерельна база та стан дослідженості проблеми становлення та розвитку професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині (с. 72-76); підрозділ 2.2 другого розділу, в якому розкриваються передумови становлення професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині (кінець XVIII – початок XX ст.) (с. 87-91); підрозділ 3.3 третього розділу, в якому розкриваються методичні рекомендації щодо впровадження конструктивного досвіду Німеччини у практику професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти України (с. 186-191).

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку та не заперечують наукової цінності дисертаційного дослідження Гайдук Ольги Володимирівни.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертація Гайдук Ольги Володимирівни є самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому обґрунтовуються тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині та розробляються методичні рекомендації щодо їх творчого використання для вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти України.

Вважаємо, що дисертаційна робота Гайдук Ольга Володимирівна «Тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині» за обґрунтованістю отриманих результатів і практичною цінністю для закладів вищої освіти України відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, що висуваються до кандидатських дисертацій «Порядком присудження наукових ступенів», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 року та за № 1159 від 30.12.2015 року), а її автор – Гайдук Ольга Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри фізичної реабілітації

Національного педагогічного університету

імені М. П. Драгоманова,

доктор педагогічних наук,

професор

Підпис О. П. Сущенко
Канцелярія: зав. канцелярією
НПУ ім. М.П. Драгоманова
« 28 » 02 20 21 р.